

Informatīvais materiāls par interešu konflikta novēršanu ES fondu īstenošanā

Esošajos apstākļos, kad Eiropas Savienības (turpmāk – ES) fondu atbalsts dalībvalstīm pieaug, ieviešot jaunus atbalsta mehānismus, piemēram, COVID-19 krīzes seku pārvarēšanai, kā arī piešķirot finansējumu no Atvēršanas un noturības mehānisma, ir svarīgi sekmēt ES fondu īstenošanā iesaistīto personu izpratni par ES budžeta aizsardzību, nodrošinot atbilstošu un drošu finanšu pārvaldības procesu ieviešanu un veicot preventīvus pasākumus interešu konflikta novēršanai.

Balstoties uz tiesību aktiem, kas saistoši ES fondu īstenošanā iesaistītajām personām, Finanšu ministrijas kā Eiropas Reģionālās attīstības fonda, Eiropas Sociālā fonda Plus, Kohēzijas fonda, Taisnīgas pārkārtošanās fonda, Iekšējās drošības fonda, Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda un Finanšu atbalsta instrumenta robežu pārvaldībai un vīzu politikai revīzijas iestādes ziņojumu un Eiropas Komisijas viedokļiem, kas bija saņemti līdz 30.12.2022, Finanšu ministrija kā ES fondu¹ vadošā iestāde ir apkopojusi un publisko informatīvu materiālu par interešu konflikta novēršanu regulējošajiem tiesību aktiem, kompetento institūciju sniegtajiem skaidrojumiem šo tiesību aktu piemērošanas jomā, kā arī vērš uzmanību uz šādiem būtiskiem aspektiem:

- 1) Interešu konflikta novēršana ir horizontāla prasība, taču FR² un Direktīva 2014/24/ES³ nosaka minimālās prasības interešu konflikta pasākumiem katrs savā normatīvā akta piemērošanas jomā.
- 2) FR attiecināma uz tiem izdevumiem, kas tiek finansēti no ES budžeta, neatkarīgi no pārvaldības veida⁴.
- 3) FR 61.pants (Interešu konflikts) attiecināms uz visiem, kuri ir iesaistīti ES līdzekļu izmantošanas plānošanas, lēmumu pieņemšanas, pārvaldības, revīzijas un kontroles procesa posmos.
- 4) FR 61.pants var būt piemērojams kandidātiem, pretendentiem, pieteikumu iesniedzējiem, atbalsta saņēmējiem (tostarp gala saņēmējiem dalītās pārvaldības finanšu instrumentu kontekstā) un darbuņēmējiem, ņemot vērā tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru iepriekš minētie kandidāti, pretendenti, pieteikumu iesniedzēji, atbalsta saņēmēji un darbuņēmēji pilda savus pienākumus vai funkcijas.
- 5) EK vadlīniju⁵ 3.2.2.punktā ir norādīts, ka pietuvinātībai lēmumu pieņemšanas procesam ir jāņem vērā arī citi svarīgi aspekti, piemēram, veikto pienākumu būtība un nozīmīgums (tostarp tas, vai tie ir politiski, administratīvi, likumdošanas vai izpildvaras pienākumi), pastāvošās funkcionālās vai hierarhiskās saiknes, lēmumu pieņemšanas

¹ Eiropas Reģionālās attīstības fonds, Eiropas Sociālā fonda Plus, Kohēzijas fonds vai Taisnīgas pārkārtošanās fonds

² Eiropas Parlamenta un Padomes 2018.gada 18.jūlija Regula (ES, Euratom) Nr.2018/1046 par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, ar kuru groza Regulas (ES) Nr.1296/2013, (ES) Nr.1301/2013, (ES) Nr.1303/2013, (ES) Nr.1304/2013, (ES) Nr.1309/2013, (ES) Nr.1316/2013, (ES) Nr.223/2014, (ES) Nr.283/2014 un Lēmumu Nr.541/2014/ES un atceļ Regulu (ES, Euratom) Nr.966/2012

³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2014.gada 26.februāra Direktīva 2014/24/ES par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK

⁴ Skat. https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/funding-management-mode_lv

⁵ Eiropas Komisijas 2021.gada 9.aprīļa paziņojums "Norādījumi par izvairīšanos no interešu konfliktiem un to pārvaldību saskaņā ar Finanšu regulu" Nr. 2021/C 121/01, pieejams [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XC0409\(01\)&from=LV](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XC0409(01)&from=LV)

procesa raksturs un tā pārredzamība un atvērtība publiskai kontrolei. Visi šie aspekti ietekmē arī interešu konfliktu objektīvu uztveri.

- 6) Ievērojot EK vadlīnijas, FR 61.pants attiecināms uz tādām iestādēm, kurām ar normatīvajiem aktiem vai līgumu deleģētas tiesības sniegt atbalstu gala saņēmējiem daudzpakāpju projektos.
- 7) Direktīva 2014/24/ES piemērojama visiem publiskajiem iepirkumiem, neatkarīgi no finansējuma avota.
- 8) Iepirkuma komisija nav vienīgais personu loks, pret kuru būtu jāvērtē interešu konflikta risks. Taču personu loks, uz kuru attiecināms interešu konflikta risks, būtu jāvērtē pasūtītājam individuāli katrā gadījumā.
- 9) Kompetentajām iestādēm ir rīcības brīvība, sagatavojot projektu atlases procedūru un paredzot papildu/stingrākas prasības interešu konfliktu risku vadībā interešu konfliktu novēršanai
- 10) Veids, kā pārliecināties par interešu konflikta riska izvērtējumu, ir izvērtējuma dokumentēšana. Šobrīd šāda prasība ir noteikta attiecībā uz valsts pārvaldes iestādēm, taču, lai paredzētu šādu pienākumu visiem pasūtītājiem neatkarīgi no juridiskā statusa, tādai prasībai jābūt iekļautai nacionālajos normatīvajos aktos vai atrunātai līgumos ar finansējuma saņēmējiem, kuru projekti tiek finansēti no ES budžeta.

Interesu konflikta novēršanu regulē arī nacionālie normatīvie akti, taču katram no tiem ir sava specifika, kas ES fondu administrēšanā skatāma kopsakarā ar FR regulējumu un EK vadlīniju skaidrojumu:

- Likums “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” (turpmāk – IKNL)

IKNL kontekstā lūdzam ņemt vērā nosacījumus, kas attiecas uz valsts amatpersonas statusa nosacījumu piemērošanu, kā arī amatu savienošanas ierobežojumiem un komercdarbības ierobežojumiem.

Savukārt, Uzraudzības komitejas (turpmāk – UK) sekretariāts minēto informāciju regulāri aktualizē UK locekļiem UK portfeli⁶ un UK adresātiem elektroniskā e-pasta veidā.

- Publisko iepirkumu likums/Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likums (turpmāk – PIL/SPSIL)

PIL/SPSIL regulējumā izveidota speciāla konstrukcija, konkretizējot, kādas personas ir iesaistītas lēmuma pieņemšanā (iepirkuma komisija, dokumentācijas sagatavotājs, eksperts), kā arī nosakot informācijas neizpaušanas pienākumu un nostiprinot lēmuma pieņemšanas neatkarību (t.sk. pasūtītāja pienākumu akceptēt iepirkuma komisijas pieņemto lēmumu), tādējādi juridiski interešu konflikta regulējumā tiek aptvertas visas personas, kuras ir iesaistītas procedūras rīkošanā un, kurām varētu būt ietekme lēmuma pieņemšanā, attiecīgi nodrošinot Iepirkumu Direktīvas⁷ prasības. Līdz ar to PIL/SPSIL regulējumā tiek noteiktas personas, kas faktiski var ietekmēt iepirkumu procedūras iznākumu. Aicinām iepazīties ar PIL/SPSIL grozījumiem, kas stājās spēkā 2023.gada 1.janvārī un cita starpā nozīmīgi skar iepirkumu komisijas izveidi un tās darbības principus, pastiprinot iepirkumu veicēju atbildību par

⁶ Pieejams <https://komitejas.esfondi.lv/SitePages/Home.aspx>

⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 26. februāra Direktīva 2014/24/ES par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK, Eiropas Parlamenta un Padomes 2014.gada 26.februāra Direktīva 2014/23/ES par koncesijas līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu, Eiropas Parlamenta un Padomes 2014.gada 26.februāra Direktīva 2014/25/ES par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK.

iepirkuma komisijas izveidi, tādējādi veicinot kvalitatīvāku tās darbību un korupcijas (interesu konflikta) risku samazināšanu⁸.

- Ministru kabineta 2017.gada 28.februāra noteikumi Nr.104 “Noteikumi par iepirkuma procedūru un tās piemērošanas kārtību pasūtītāja finansētiem projektiem”.

Regulē privātos iepirkumus, taču izdoti saskaņā ar PIL 7. panta pirmo daļu, kā rezultātā nosaka vispārīgu iepirkumu principu ievērošanu – iepirkumu atklātums, piegādātāju brīva konkurence, kā arī vienlīdzīga un taisnīga attieksme pret tiem, pasūtītāja līdzekļu efektīva izmantošana, maksimāli samazinot tā risku.

Zināšanu papildināšanai par interešu konfliktu aicinām izmantot Valsts administrācijas skolas izstrādātos e-mācību moduļus:

- “Interesu konflikta novēršana un valsts amatpersonu profesionālā ētika (tikai valsts amatpersonām)”;
- “Interesu konflikts un aizliegtās vienošanās publiskos iepirkumos”.

Papildus informējam, ka saskaņā ar Valsts kancelejas 2021.gada plānu “Publiskajā pārvaldē nodarbināto mācīšanās un attīstības plāns 2021. – 2027.gadam”⁹ Latvijas valsts pārvaldē nodarbinātajiem 2026.gadā plānots organizēt papildu mācības par interešu konflikta novēršanu.

⁸ Pieejams <https://www.iub.gov.lv/lv/2-iepirkuma-komisija>

⁹ Pieejams <https://www.mk.gov.lv/lv/media/10463/download?attachment>